

Obchod s padělkami a zóny volného obchodu

Důkazy vycházející z nejnovějších trendů

SHRNUTÍ

Předmluva

Mnohé země zřizují zóny volného obchodu, aby podpořily podnikatelskou činnost a získaly výhody spojené s volným obchodem. Tyto zóny přispívají k rozvoji obchodních cest pro integrované dodavatelské řetězce celosvětové ekonomiky. Zóny volného obchodu však mohou rovněž usnadnit nezákonnou a trestnou činnost, jako je obchod s padělkami a nedovolenými napodobeninami, neboť poskytují relativně bezpečné prostředí, dobrou infrastrukturu a mírný dohled.

Aby plně pochopili problém, který obchod s padělkami a nedovolenými napodobeninami představuje a aby zjistili, jak nejlépe ho řešit, potřebují tvůrci politik důkazy dokládající spojení mezi zónami volného obchodu a nezákonným obchodem, včetně obchodu s padělkami a nedovolenými napodobeninami. Právě to je účelem této studie realizované společně Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a Úřadem Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO), která přináší nový pohled na zneužívání zón volného obchodu pro obchod s padělkami a nedovolenými napodobeninami. Chtěli bychom poděkovat Světové celní organizaci, Generálnímu ředitelství pro daně a celní unii Evropské komise a Ministerstvu vnitřní bezpečnosti Spojených států za poskytnutí údajů, bez kterých by taková studie nemohla být realizována.

Velice nás těší, že naše dvě instituce mohly spolupracovat na vytvoření tohoto spolehlivého a jedinečného výzkumu opírajícího se o důkazy. Věříme, že výsledky této práce usnadní vytváření inovativních politických možností, jak reagovat na problémy, které představuje obchod s padělkami a jiný nezákonný obchod.

António Campinos
výkonný ředitel, EUIPO

Marcos Bonturi
ředitel, OECD/GOV

Úvod

Mnohé země po celém světě vytvářejí zóny volného obchodu jako způsob, jak povzbudit hospodářský rozvoj. Zóny volného obchodu poskytují daňové výhody a další výjimky z regulace, které podporují usnadnění obchodu, vytváření podniků a zahraniční investice. Výzkum ukazuje, že počet zón volného obchodu roste a že toky, které jimi procházejí, se rozšiřují.

Přestože zóny volného obchodu přinášejí svým hostitelským ekonomikám jednoznačné výhody, existuje možnost, že mohou být zneužity zločineckými organizacemi k pašování a obchodování s padělkami a nedovolenými napodobeninami. To vzbuzuje dvojí obavy z dopadu trestné a nedovolené obchodní činnosti na řádnou správu, veřejnou bezpečnost a právní stát i z negativního účinku, který obchod s padělkami má na oprávněnou konkurenční výhodu držitelů práv a v důsledku toho na inovace, zaměstnanost a dlouhodobý hospodářský růst. Nedávná zpráva OECD a úřadu EUIPO nazvaná *Mapping the Real Route of Trade in Fake Goods* (Mapování skutečných tras obchodu s padělaným zbožím) identifikovala rizika, která představuje nedovolený obchod s padělkami přepravovanými přes zóny volného obchodu, a související problémy z hlediska nedostatků v oblasti vymáhání práva. Zjištění vedla k hypotéze, že významná část celkového nedovoleného obchodu s padělkami prochází zónami volného obchodu nebo na ně spoléhá, a to vyžadovalo další zkoumání.

Tato společná zpráva OECD a úřadu EUIPO zkoumá empirické vazby mezi obchodem s padělkami a nedovolenými napodobeninami a zónami volného obchodu. Zpráva poskytuje spolehlivé empirické důkazy, které toto spojení dokládají. Vychází při tom z předchozích studií OECD a úřadu EUIPO týkajících se obchodu s padělkami a nedovolenými napodobeninami. V OECD na tuto studii dohlížela Pracovní skupina pro boj proti nezákonnému obchodu (TF-CIT), která se zaměřuje na výzkum opírající se o důkazy a pokročilou analytiku s cílem pomáhat tvůrcům politik při mapování a pochopení zranitelných míst na trhu, která nezákonný obchod zneužívá a vytváří.

Tuto zprávu vypracovali hlavní ekonom Piotr Stryszowski z Ředitelství OECD pro veřejnou správu společně s Michałem Kazimierczakem, ekonomem Evropského střediska pro sledování porušování práv duševního vlastnictví úřadu EUIPO, pod dohledem Stéphana Jacobzona, zástupce vedoucího odboru v OECD, a Nathana Wajsmána, hlavního ekonomu úřadu EUIPO. Autoři děkují Peteru Averymu a Florence Mouradian (OECD) a Claire Castel (EUIPO) za jejich příspěvky.

Autoři by dále chtěli poděkovat odborníkům z OECD, kteří poskytli cenné poznatky a informace: Rachel Bae, Dominiqueovi Guellecovi a Przemysławu Kowalskimu. Chtěli by též poděkovat odborníkům z členských států OECD a účastníkům několika seminářů a workshopů za poskytnutou cennou pomoc. Zvláštní vyjádření díků patří prof. Chiaře Franzoni z Politecnico di Milano a prof. Jeanu Marcu Siroěnovi z Université Paris Dauphine.

Kvantitativní výzkum provedený v rámci této studie vycházel z celosvětové databáze zboží zabaveného celními orgány, kterou poskytla Světová celní organizace (WCO), a z doplňujících regionálních údajů, které poskytlo Generální ředitelství pro daně a celní unii Evropské komise, americký Úřad pro cla a ochranu hranic a americký Úřad pro přistěhovalectví a výběr cel. Autoři děkují za poskytnuté údaje a za cennou podporu těchto institucí.

Sekretariát OECD chce poděkovat Liv Gaunt, Kate Lancaster, Andree Uhrhammer a Willu Brombergovi za pomoc v redakčních a produkčních záležitostech.

Shrnutí

Zóny volného obchodu hrají ve světovém obchodu dlouhodobou a ceněnou úlohu, sahající přinejmenším do začátku 18. století. Mohou poskytovat četné jednoznačné výhody podnikatelům i hostitelským zemím. Málo regulované zóny volného obchodu však mohou lákat také subjekty podílející se na nezákonné a trestné činnosti, jako je obchod s padělkami a nedovolenými napodobeninami nebo pašování a praní peněz, neboť tyto zóny nabízejí relativně bezpečné prostředí s dobrou infrastrukturou a omezeným dohledem.

Tato studie potvrzuje spojení mezi zónami volného obchodu a obchodem s padělkami. Existence, počet a velikost zón volného obchodu v zemi koreluje s nárůstem hodnoty padělků a nedovolených napodobenin vyvážených ekonomikou dotyčné země. Další zóna volného obchodu v rámci určité ekonomiky je spojena v průměru s 5,9% nárůstem hodnoty těchto problematických vývozu. Studie rovněž vedla k jasným zjištěním, pokud jde o spojení mezi hodnotou padělaného zboží vyváženého z určité ekonomiky na jedné straně a počtem podniků působících v zónách volného obchodu a celkovou hodnotou vývozu z těchto zón na straně druhé.

Přestože zóny volného obchodu byly původně zřizovány jako prostředek usnadňující pohyb zboží v přepravě, neboť osvobozovaly obchodníky od povinnosti vyplňovat řadu celních formalit, které by se jinak vztahovaly na zboží vstupující do země za účelem spotřeby, tyto zóny se postupem času vyvíjely. Staly se důležitým nástrojem, jak přilákat zahraniční investice a podpořit hospodářský rozvoj a růst, zejména pak v rozvíjejících se zemích, které je mohou využívat k urychlení hospodářského rozvoje. Výhody z těchto zón však mají také rozvinuté ekonomiky, což dokládá několik set zón aktivních jen ve Spojených státech.

Zóny mají mnoho podob a vztahují se na ně zvláštní zákony a právní předpisy jednotlivých zemí. Náklady a výhody, které podnikům a hostitelským zemím přinášejí, se tudíž v jednotlivých ekonomikách výrazně liší. Pro podniky zóny představují řadu výhod, včetně úspor na daních a clech, větší flexibility z hlediska pracovněprávních a imigračních pravidel než na celním území hostitelských zemí, mírnější regulace a dohledu nad činností podniků, menšího počtu omezení vztahujících se na činnost podniků a dalších příležitostí k distribuci zboží na různorodé trhy. Přestože mohou být s přesunem do zóny spojeny náklady, potenciálně včetně řady zvláštních poplatků v takové zóně, je toto břemeno často poměrně lehké, možná dokonce s nižšími náklady, než by podniku jinak vznikly, kdyby byl zřízen na celním území hostitelské země.

Pokud jde o hostitelské země, mohou být zóny výhodné pro ekonomiku, neboť lákají zahraniční investice, vytvářejí pracovní místa a zlepšují výkonnost v oblasti vývozu. Výhody, které to hostitelským zemím přináší, však něco stojí, neboť vlády jsou nuceny vzdát se příjmů, přičemž zisky plynoucí z činnosti zón často nepokrývají ztráty. Mimo to se potenciální přínosy pro ekonomiku vztahují pouze k těm činnostem v zóně, které by jinak na celním území dotyčné hostitelské země nevznikly.

Kromě ekonomických nákladů a přínosů pro státy a podniky tyto mírně regulované zóny přitahují také subjekty podílející se na nezákonné a trestné činnosti. Některé zóny mohou nevyhnutelně usnadňovat obchod s padělkami a nedovolenými napodobeninami, pašování a praní peněz. Problém se ještě prohlubuje, když vlády na zóny odpovídajícím způsobem nedohlíží. Může k tomu dojít, když jsou zóny považovány za zahraniční subjekty, které se nacházejí mimo působnost vnitrostátní policejní činnosti. Jsou-li zóny provozovány soukromými subjekty, hlavním zájmem těchto subjektů je pravděpodobně nalézt způsoby, jak zvýšit obsazenost zóny a poskytovat podnikům v zóně rentabilní služby. Mohou mít tudíž jen malý přímý zájem na vykonávání činností souvisejících s vymáháním práva anebo schopnost takové činnosti vykonávat. Může jim rovněž chybět schopnost nebo oprávnění účinně monitorovat provoz zóny. Dokonce i v případech, kdy se státní orgány aktivně podílejí na dohledu nad činností v zóně, existují důkazy, že koordinace mezi takovými orgány a provozovateli zóny, zejména soukromými provozovateli, může být nedostatečná, což nabízí pochybným aktérům další prostor k využívání zón pro nezákonnou činnost.

K zajištění toho, aby zóny nebyly podrývány nezákonnou činností, jsou naléhavě potřeba účinnější opatření a koordinace na vnitrostátní i mezinárodní úrovni. OECD, úřad EUIPO, Evropský úřad pro boj proti podvodům, Europol, Světová celní organizace, Světová obchodní organizace, Interpol, Úřad OSN pro drogy a kriminalitu a Světová zdravotnická organizace si to uvědomují. Následující organizace připravily návrhy, jak situaci řešit: Karibská finanční akční skupina (Caribbean Financial Action Task Force), Odborná multilaterální pracovní skupina pro směnu pesa na černém trhu (Black Market Peso Exchange System Multilateral Experts Working Group), Mezinárodní obchodní komora a Mezinárodní sdružení pro ochranné známky (International Trademark Association).

Prostřednictvím spolupráce může mezinárodní společenství zajistit, aby se zóny volného obchodu dál rozvíjely jako důležité instituce podporující mezinárodní obchod, aniž by usnadňovaly nezákonnou činnost. Tyto dva cíle nejsou neslučitelné.